

หน่วยการเรียนรู้ที่ 9

งบกำไรขาดทุน

แนวคิด

แนวคิด งบกำไรขาดทุนเป็นงบที่แสดงผลการดำเนินงานของกิจการในรอบระยะเวลาบัญชีที่กำหนด เพื่อวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจว่ามีรายได้และค่าใช้จ่ายในรอบระยะเวลานั้นเท่าใด และเมื่อนำรายได้หักด้วยค่าใช้จ่ายแล้วจะเป็นกำไรสุทธิ (Net.Income.หรือ.Net.Profit).หรือขาดทุนสุทธิ (Net.Loss).โดยกิจการต้องแสดงรายการรายได้และค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่รับรู้ในงวดในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จเพียงงบเดียว หรือแยกเป็นสองงบคืองบที่แสดงองค์ประกอบของกำไรหรือขาดทุน (งบเฉพาะกำไรขาดทุน) และงบที่ตั้งต้นด้วยกำไรหรือขาดทุนและแสดงองค์ประกอบของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น (งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ)

ความหมายของงบกำไรขาดทุน

งบกำไรขาดทุน (Income Statement or Profit and Losses Statement) หมายถึง งบแสดงผลการดำเนินงานของกิจการในรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ว่ามีรายได้ ค่าใช้จ่ายและกำไรหรือขาดทุนสุทธิเท่าใด ซึ่งอาจจะจัดทำงบกำไรขาดทุนสำหรับระยะเวลา 3 เดือน 6 เดือน หรือ 12 เดือนก็ได้ การแสดงงบกำไรขาดทุน สามารถแสดงได้ 2 รูปแบบ คือ

1. งบกำไรขาดทุน จำแนกค่าใช้จ่ายตามลักษณะของค่าใช้จ่าย
2. งบกำไรขาดทุน จำแนกค่าใช้จ่ายตามหน้าที่ แบ่งออกได้ 2 ลักษณะ ได้แก่
 - 2.1 จำแนกค่าใช้จ่ายตามหน้าที่-แบบขั้นเดียว
 - 2.2 จำแนกค่าใช้จ่ายตามหน้าที่-แบบหลายขั้น

กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ

กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น ประกอบด้วย รายการรายได้และค่าใช้จ่าย รวมถึงการปรับปรุงการจัดประเภทรายการใหม่ ซึ่งไม่อนุญาตให้รับรู้ในกำไรหรือขาดทุน โดยมาตรฐานการรายงานทางการเงินอื่น

องค์ประกอบของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่นประกอบด้วย

1. การเปลี่ยนแปลงในส่วนเกินทุนจากการตีราคาสินทรัพย์
2. ผลกำไรและขาดทุนจากการประมาณการตามหลักคณิตศาสตร์ประกันภัยตามโครงการผลประโยชน์ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 19 เรื่องผลประโยชน์ของพนักงาน

กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ

3. ผลกำไรและขาดทุนจากการแปลงค่าทางการเงินของการดำเนินงานในต่างประเทศ
4. ผลกำไรและขาดทุนจากการวัดมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินเพื่อขาย
5. ส่วนของผลกำไรและขาดทุนที่มีประสิทธิผลจากเครื่องมือป้องกันความเสี่ยงในการป้องกันความเสี่ยงในกระแสเงินสด

กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในส่วนของเจ้าของในระหว่างงวดซึ่งเป็นผลมาจากรายการหรือเหตุการณ์อื่น นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงจากรายการกับผู้เป็นเจ้าชองจากความสามารถในการเป็นเจ้าชองกิจการต้องแสดงรายการ

กำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ

รายได้และค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่รับรู้ในงวดในงบการเงินตามข้อใดข้อหนึ่งดังนี้

1. งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จเพียงงบเดียว
2. แยกเป็นสองงบ คือ งบที่แสดงองค์ประกอบของกำไรหรือขาดทุน (งบเฉพาะกำไรขาดทุน) และงบที่ตั้งต้นด้วยกำไรหรือขาดทุนและแสดงองค์ประกอบของกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จอื่น (งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ)

บัญชีกำไรขาดทุน

บัญชีกำไรขาดทุน จะจัดทำในวันสิ้นงวดบัญชี ซึ่งจะสรุปรายการต่างๆ เกี่ยวกับรายได้ และค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ปิดบัญชีมายังบัญชีกำไรขาดทุนในสมุดแยกประเภททั่วไป เพื่อหาผลกำไรหรือขาดทุนสุทธิ

กำไร (ขาดทุน) ต่อหุ้น

กำไร (ขาดทุน) ต่อหุ้น ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 33 หมายถึง กำไร (ขาดทุน) ส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นบริษัทใหญ่ ตามรายการส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นบริษัทใหญ่ (Equity holders of the parent) ตามมาตรฐานการบัญชี. ถ้าขาดทุน ให้แสดงจำนวนเงินไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ โดยแยกแสดงเป็น

1. กำไร (ขาดทุน) ต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน (Basic earnings per share)
2. กำไร (ขาดทุน) ต่อหุ้นปรับลด (Diluted earnings per share)

กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน

กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน หมายถึง กำไรขาดทุนสุทธิสำหรับงวดเฉพาะส่วนที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญหารด้วยจำนวนหุ้นสามัญโดยผู้ถือหุ้นระหว่างงวด ซึ่งเป็นโครงสร้างทุนแบบง่าย : ได้แก่ กรณีที่บริษัทมีหุ้นสามัญอย่างเดียว หรือหุ้นสามัญและหลักทรัพย์อื่นที่ไม่สามารถแปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญได้ เช่น หุ้นบุริมสิทธิ หุ้นกู้ กิจการก็จะแสดงเพียงแต่กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐานเท่านั้น

****กำไรสุทธิต้องเป็นกำไรสุทธิสำหรับผู้ถือหุ้นสามัญเท่านั้น เพราะได้หักเงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิแล้วจำนวนเงินปันผลสุทธิจากภาษีของหุ้นบุริมสิทธิที่ต้องหักออกจากกำไรหรือขาดทุน ได้แก่**

กำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน

1. จำนวนเงินปันผลสุทธิจากภาษีของหุ้นบุริมสิทธิชนิดไม่สะสมซึ่งได้ประกาศจ่ายสำหรับงวดนั้น
2. จำนวนเงินปันผลสุทธิจากภาษีของหุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมสำหรับงวด ไม่ว่าจะมีการประกาศจ่ายหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้ต้องไม่รวมจำนวนเงินปันผลใด ๆ ของหุ้นบุริมสิทธิชนิดสะสมสำหรับงวดก่อน ๆ ที่ได้จ่ายหรือประกาศจ่ายในงวดปัจจุบัน (เพราะเงินปันผลจำนวนนั้นได้หักไปแล้วในงวดก่อน)

จำนวนหุ้นที่ใช้คำนวณกำไร ต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน

1. ต้องใช้จำนวนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของหุ้นสามัญที่ถือโดยผู้ถือหุ้น
ในระหว่างงวดในการคำนวณกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน

2. จำนวนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของหุ้นสามัญที่ถือโดยผู้ถือหุ้น
ระหว่างงวด.คือจำนวนหุ้นสามัญที่ถือโดยผู้ถือหุ้นต้นงวด.ปรับปรุงด้วย
จำนวนหุ้นสามัญที่ซื้อคืนหรือที่ออกจำหน่ายในระหว่างงวด.คูณด้วย
สัดส่วนของเวลา โดยปกติใช้จำนวนวัน หรือวิธีประมาณการถัวเฉลี่ย
ถ่วงน้ำหนักอย่างสมเหตุสมผลแทนการคำนวณอย่างละเอียดแทนก็ได้
เช่น จำนวนเดือน เป็นต้น

จำนวนหุ้นที่ใช้คำนวณกำไร ต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน

1. ต้องใช้จำนวนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของหุ้นสามัญที่ถือโดยผู้ถือหุ้นในระหว่างงวด ในการคำนวณกำไรต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน
2. จำนวนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของหุ้นสามัญที่ถือโดยผู้ถือหุ้นระหว่างงวด. คือจำนวนหุ้นสามัญที่ถือโดยผู้ถือหุ้นต้นงวด. ปรับปรุงด้วยจำนวนหุ้นสามัญที่ซื้อคืนหรือที่ออกจำหน่ายในระหว่างงวด. คูณด้วยสัดส่วนของเวลาโดยปกติใช้จำนวนวัน หรือวิธีประมาณการถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักอย่างสมเหตุสมผลแทนการคำนวณอย่างละเอียดแทนก็ได้ เช่น จำนวนเดือน เป็นต้น

จำนวนหุ้นที่ใช้คำนวณกำไร ต่อหุ้นขั้นพื้นฐาน

3. กิจการจะนำหุ้นสามัญรวมคำนวณในจำนวนหุ้นถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก นับจากวันที่กิจการมีสิทธิได้รับสิ่งตอบแทนจากการจำหน่ายหุ้นนั้น (ปกติจะเป็นวันที่ออกจำหน่าย)

วันที่เริ่มนำหุ้นสามัญรวมคำนวณต้องเป็นไปตามเงื่อนไขและข้อกำหนดที่ระบุไว้ในการออกหุ้นนั้น ๆ. กิจการต้องนำเนื้อหาของสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการออกหุ้นสามัญมาพิจารณาประกอบการคำนวณอย่างเหมาะสม

กำไรต่อหุ้นปรับลด

กำไรต่อหุ้นปรับลด หมายถึง การที่กำไรต่อหุ้นลดลงหรือขาดทุนต่อหุ้นเพิ่มขึ้น เนื่องจากข้อสมมติฐานว่ามีการแปลงสภาพของตราสารแปลงสภาพ มีการใช้สิทธิเลือกหรือใบสำคัญแสดงสิทธิ หรือออกหุ้นสามัญตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ ซึ่งมีโครงสร้างทุนซับซ้อน เช่น บริษัทมีหุ้นสามัญและหุ้นสามัญเทียบเท่า

วัตถุประสงค์ของการคำนวณกำไรต่อหุ้นปรับลด เพื่อวัดมูลค่าของส่วนได้เสียของหุ้นสามัญแต่ละหุ้นจากผลการดำเนินงานของกิจการ โดยคำนึงถึงผลกระทบของตราสารที่อาจเปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญปรับลดทั้งหมดที่ถือโดยผู้ถือหุ้นในระหว่างงวด ดังนั้น

กำไรต่อหุ้นปรับลด

1. กำไรหรือขาดทุนที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญของบริษัทใหญ่จะเพิ่มขึ้นด้วยจำนวนเงินปันผลและดอกเบี้ย (สุทธิจากภาษีเงินได้) ที่รับรู้ในระหว่างงวด เฉพาะส่วนที่เป็นของตราสารที่อาจเปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญปรับลด และปรับปรุงด้วยการเปลี่ยนแปลงอื่นของรายได้หรือค่าใช้จ่ายที่เป็นผลมาจากการแปลงสภาพตราสารที่อาจเปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญปรับลด

2. จำนวนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของหุ้นสามัญจะเพิ่มขึ้นด้วยจำนวนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของหุ้นสามัญที่ต้องออกเพิ่ม โดยสมมติว่าตราสารที่อาจเปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญปรับลดทั้งหมดได้แปลงสภาพเป็นหุ้นสามัญ

กำไรต่อหุ้นปรับลด

การคำนวณกำไรต่อหุ้นปรับลด กิจการต้องปรับปรุงกำไรหรือขาดทุนที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญของบริษัทใหญ่ ด้วยจำนวนสุทธิจากภาษีเงินได้ของทุกรายการต่อไปนี้

1. เงินปันผลหรือรายการอื่นที่เกี่ยวข้องกับตราสารที่อาจเปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญปรับลดซึ่งนำไปหักกำไรหรือขาดทุนที่เป็นของผู้ถือหุ้นสามัญของบริษัทใหญ่
2. ดอกเบี้ยที่เกี่ยวข้องกับตราสารที่อาจเปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญปรับลดที่กิจการรับรู้ในระหว่างงวด
3. การเปลี่ยนแปลงอื่นของรายได้หรือค่าใช้จ่ายที่เป็นผลมาจากการแปลงสภาพตราสารที่อาจเปลี่ยนเป็นหุ้นสามัญปรับลด